

Pravdivé spomienky

V tom dolnom Liptove nad riekou Váh
pod Havranom, Hrdošom, Vrchkopcom,
malebná i slnkom je obliata
dedinka Švošov náš, je sťaby zo zlata.

Ona už teraz nádherná je,
spomienky na ňu, na našu minulosť,
sú krásne, drahé, milé a vzácne,
ako sa tu žilo, povieme Vám dnes.

V dávnej minulosti len dve studne boli.
Pod krížom pri hlavnej ceste
jedna studňa bola.
Ján Rošteľ sa vždy tešieval,
že má studňu vedľa.

Na Rakove pri močilách
vodičku sme mali.
Pod Grúňom pri Panne Márií
vyteká nám z hory.

Kto ku Panne Márií príde
ku nej sa pomodlí a potom Otče náš.
„Panna Mária, prosím ťa,
vodičky mi dáš?“

Pred Matejom Babecom betónový válov stál,
všetok statok z dediny sa tam napájal.
Drina to veľiká, no tak sa vtedy žilo,
lopotou zodraný ľud náš sa umáral,
o chvíľu nešťastie obrovské prežíval.

Chorou mysl'ou stará žena, Kvočkou Vám ju volali,
podpálila nám drevenice práve v suchej jeseni.
Všetko vzbĺklo jak stoh slamy, plamene sú už až v nebi,
potok suchý, vody niet, len vo Váhu veľa jej.

Ty, Váh mocný, vytryskni, zahas požiar obrovský,
zachráň našu dedinu, buď pomocný každému.
No Váh vzbublal, zaslzil, moji drahí susedia,
i ja plačom nad Vami, slzičky mám na kraji.

Deti veľmi plačú, tísnu hlávku matke ku hrudi.
„Mamička, ty naša, kde budeme bývaťi?“
„Nie ste vy samé, detičky mé
šesťdesiatim dvom ľuďom oheň vzal domy své.“

Sedemdesiat humien tiež ľahlo tu popolom.
Zhorelo obilie i sienko všetko naše.
Pane Bože, dobrý z neba, chráň že nás,
i ľudia z okolia pomôžte vy nám!

Po veľkom požiari všetkých ratovali,
všetci, tí, čo domy mali, náruč otvárali,
s radosťou prijali do humien i príbytkov,
rodinu, susedov i dobrých priateľov.

Časť ľudí odišla do Turca, aj v dolnú zem,
batôžky pobrali a v svet sa zabrali.
Zbohom lúky, hory, stráne, ty, moja otcina,
priatelia, susedia i celá dedina.

Ľudia zhoreniská rýchlo vyčistili,
dedina stala sa veľkým staveniskom,
murári z Hradišťa, bolo ich nad desať,
stavali nám domy, poslal ich sem štát.

Gazdovia viac dbali o statok, než seba,
vyhoreli sme my, seno nám je treba,
po žebnaní chodili, seno si prosili,
a v mnohých dedinách ľudia im pomohli.

Všetky polia sa orali, hnoj aj na chrbtoch nosievali.
Siali jačmeň, raž a ovos, keď dozrelo v humná povoz.
Ľan, konope sa tiež siali, pri vodách ich močievali,
na trliciach sekali, česadlom ich česali.

Krompele pod brázdou dali, aj kapustu pestovali.
Gazdiné sa tešievali, keď veľké sudy tlačievali.
Pannu Máriu prosili, by krompele veľké boli
a bolo vrieť moc a moc, by neprišiel hlad smrtokos.

Vo všetkých dvoroch sa Vám gazdovalo
a také gazdovstvo veľa obnášalo.
Vo dvore rebrinák, voz na hnoj, vidly, hrable, cepy, kosy,
humná i maštale, zvieratá, hydina,
to gazdovstvá naše, to naša dedina.

V maštaliach kone, kravy, svine, ovce, kozy,
všetko to nakŕmiť, podojiť, vyčistiť,
o štvrtej ráno vstať, všetko do poriadku dať,
to práca gazdu, gazdinej i detí.

Oči k nebu zdvihli a prosili všetci,
Pán Boh nám pomáhaj, zdravie a silu daj.
Ľudia sa tu radi mali i kravy si požičali,
by sa spolu spriahali, všetky polia zorali.

Vše sa jedlo len domáce: mlieko, tvaroh, bryndza, syr,
mäso len sviatočne, údené a slanina len koscom na lúky.
Zmutky, kašu, múčku, kýšku, šúlance aj mäteník,
to boli dobroty, nepohrdol s nimi nik.

Zjari išiel gazda, lúky si vyčistiť,
podarilo sa mu jašteričku chytiť.
Šibalsky sa naňho pozrie a takto mu vraví:
„Neskántri ma, gazda, ja sa ti odvd'áčim,
na tej tvojej lúke vždy krtov ti odplaším.“

Pri starom topole, vždy ráno o siedmej plieskavali biče,
To Rómovia z Príboj si už kravy, teľce zvolávali,
stopäť kráv nám pásli, na Vrchkopec hnali,
tu, na dobrej paši, statok pásavali,
večer ich dohnali, kravy svoj dom znali.

Gazdiné dojili, šechtáre plnili,
mlieko tieklo prúdom,
vôňa mlieka rozlieha sa po celom pitvore.
Gazda, deti už čakali, teplé mliečko popíjali.

Keď lúky zakvitli tým voňavým kvietím,
gazdovia sa chystali, kosy hneď si kovali.
Vzali sebou pavnicu, soľ, múku, meltu i pálenku,
zapekačku, hrable, kosy a v nedeľu poobede odchádzali
do Fatry, v Boriec náš a do Bystrého kosiť.

Včasne zrána, za rosy, desať chlapov už kosí,
hľadže vy len za nimi, riadky krásne akoby
metrom presne pomeral. To je krása, srdcu jas!
A strnisko hľadže len, s'aby kosil len jeden,
hneď ich aj roztriasajú, vtáčiky im zaspievajú.

Tí švošovskí naši kosci tak znali kosiť,
že až z druhých dedín ku ním chodili sa učiť.
Do kolíb, pod kríky, zahrať si, zaspievať,
melty si navariť, slniečko poprosiť.

Sviet' že nám zvysoka, len dobre páľ a páľ,
by tráva mohla dnes uschnúť sa nám.
A keď už slnko nad hlavy vyšlo, dolinou čuť spev a ujúkanie.
To ženy s batohmi kráčajú na lúky k manželom svým.

Nesú proviant a pálenku, deti objímajú, obed podávajú,
Všetkých si nakŕmia, lúku očkom pohladia.
Hrable berú už všetci, prevracajú, seno sušia.
Parganty robia, seno približujú,
batohy s' a obor, ženy už hotujú.

Chlapi robia kopy, seno kladú dookola,
a do kopy treba dať desať batohov sena.
Seno musia tlačiť, gazda si ju pohladí,
dva parožky zhora dá a podpory dokola.

Keď kopy vyschli sa, treba ich povoziť.
O tretej ráno vstať, prievozníka vzbudiť.
On kompou voz s dvoma kravami,
cez náš Váh na hradskú, na Gombáš preplaví.

Hradskou si s kravami kráčajú pomaly,
cez dolinu Bystré až na našu Hoľu.
Tu voz sa natlačí i veľké bachore,
o tretej seno má gazda už na dvore.

Sobota prišla, chlapi sa vracajú,
ženy ich doma túžobne čakajú.
A kto by neznal drinu našej ženy,
maštale, hydina, polia, lúky, deti
navariť, poprať, poriadit', otrokom stále byť.

V nedeľu, vo sviatok, všetci sa hotujú,
do sviatočných krojov už sa obliekajú,
ku Váhu kráčajú, kompou sa prevezú
do farského kostola sem na omšu svätú.

Pomodlit', poprosiť za slniečko i za dážd',
Pane Bože dobrý z neba,
Vyslyš že nás, prosím, chráň nás,
by sme všetci vládali prísť ku tebe sa sem pomodlit'.

Na poliach i lúkach ženy i rodili,
naposledy na Holi mať dieťa zrodila
v druhý deň zrána mať sa chystá domov,
žena druhá dieťa nesie, kráčajú dolinou.

Volárska koliba na Holi stojí,
mať dievčatku šepce, zrodila sa v Holi.
Pri každej lúke sa zastavia, oddýchnu.
Dieťa moje, prešli sme už Šarô a Plešinu.

Aha, tu Krimina, pod ňou je Homôlka,
narastieš, ty mocná, sť'a skala vysoká.
Na Vrchbanky keď prídeš, tam sa pomodli
tu cintorín pre tých, čo morom trpeli..

Mat' pridá do kroku a dievčatku šepce,
prešli sme Mlynovú, Harinky, Kubíkovú.
Máme už dosť v nohách, priviň hlávku ku mne,
dieťa si nakojí, pokračujú v ceste.

Nádblatím prechádza, vo Vyšné lúky mat' hľadí,
dcérka je tichučko, pri srdci ju blaží.
Dcérenka, ty moja, domas' sa mala mne zrodiť,
nie jedenásť kilometrov na Holi narodiť.

Cestou čuť krásny spev i ujúkanie,
to ženy a devy, nádherne pejú,
liptovské pesničky, všetky ich znajú,
z pravej strany ujúkajú, z ľavej sa pripoja,
vtáčiky trilujú, ich spev s' a nebeský chorál.

Prídu do Bystrého pri horárni stojí kríž,
a na tom kríži pribitý Pán Ježiš.
Ženy sa pomodlia, mat' dieťa privinie,
po modlitbe zašepká a takto prerečie:

„Keď som ja z tej Hole tak ľahko kráčala,
na teba Pán Ježiš i na moje dieťa stále som myslela.
To dievčatko moje zrodilo sa zrána,
liptovské meno dám, nech sa volá Hana“.

Pamätníčka, naša malá, ešte i dnes žije,
osemdesiat rokov práve vlni odbilo jej.
By tuš' ešte dlho bola medzi nami,
Hanka Urmínová prajeme Ti i my.

Z jesene, zrána všetci sa chystajú,
na holohumnice snopy už zhadzujú,
do taktu do večera cepy tu búchajú,
obilie to vzácne mlátiť začínajú.

V zime si ženičky chystajú kúdele,
do jedného domu tam sa poschádzajú,
kolovrat točí sa, priadzu ušúľajú,
mládenci spievajú, s devami žartujú
pálenka sa pije, mäteník si dajú.

Kolovrat nespieva, priadza už len čaká,
na krosnách buchot sa rozlieha po dome,
už tká sa plátenko na košele nové,
by šuhaji, devy, chlapi, ženy tak sa parádili,
žeby im z okolia všetci závideli.

Neskôr si utkajú na krosnách koberce,
dlážka hrá farbami s' a všetky sveta vence.
Zima je tak dlhá, piera už párajú,
veselí mládenci špásy vystrájajú.

A keď sneh trinásťkrát zmizol z hubovskej Poľany,
slniečko zasvieti, ľudí si poteší, okreje, vyhreje.
V maštaliach teliatka, prasiatka, kozliatka
i kvočka vedie si žltučké kuriatka,
vtáčiky spievajú, z nového života všetci sa radujú.

Trošku sme si posadali,
na staré časy spomínali,
do batôžka spomienok
vhodili kamienok:

Jana Široňová, Staničná ulica
Martin Babec starší, Kostolná ulica
Mária Komová, ulica Skalky
Terézia Rošteková, ulica Okružná.

Napísala: Magdaléna Komová

Odprezentované 17.5.2015 k príležitosti Dňa matiek a verejnej výstave tradícií a zvykov
našich predkov